

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ
МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТАРВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОУ
ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 50 (750) | Субота, 3 снежня 1949 года. | Цана 50 кап.

5 снежня—Дзень Сталінскай Канстытуцыі.

Пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі,
пад мудрым кіраўніцтвам Вялікага Сталіна
савецкі народ пераможна ідзе наперад,
да камунізма!

Пуцяводная зорка для народаў свету

Сталінская Канстытуцыя! Колькі светлае радасці, колькі пяшпа выклікаюць гэтыя два словы ў душы савецкага чалавека. Іх з любоўю і гарачай удзячнасцю вымаўляе ў нашай краіне кожны чалавек.

Савецкія людзі нездарма назвалі Асноўны Закон нашай дзяржавы імем любімага правядра. З імем Сталіна звязан усё самае дарагое ў жыцці савецкага чалавека — усё яго самыя шырокія ў свеце свабоды і правы, усё яго багацце і шчасце, яго адчуванне высокай чалавечай годнасці. А імя гэта здзейсніла і дала навечна ў рукі савецкага народа Канстытуцыю СССР. Права на працу, на адпачынак, на матэрыяльнае забеспячэнне ў старасці, на адукацыю, свабоду слова, друку, сходзі і мітынгаў, нацыянальнае раўнапраўе грамадзян — усё гэта залатымі літарамі запісана ў вялікай гістарычнай харты першай у свеце краіны сацыялізму — у Сталінскай Канстытуцыі. Яна зробіла тое, аб чым сотні год марылі лепшыя перадавыя людзі чалавецтва, аб чым яшчэ і дзюж марылі мільёны працоўных і прыгнечаных на ўсім свеце.

«Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — ёсць сацыялістычная дзяржава рабочых і сялян» — гаворыць першы пункт Сталінскай Канстытуцыі. Гэтыя словы гучаць як гімн пераможнага ў нашай краіне сацыялізму.

Імя і не можа быць у капіталістычным свеце такіх палітычных правоў і свабод, якія дала савецкім грамадзянам Сталінская Канстытуцыя. Яе выдатнай асаблівасцю з'яўляецца тое, што яна не толькі дэкларуе на словах гэтыя правы і свабоды, што яна «не абмяжоўваеца фіксаваннем фармальнага правоў грамадзян, а пераносіць цэнтр дзяржавы на пытанне аб гарантыях гэтых правоў, на пытанне аб сродках ажыццяўлення гэтых правоў» (І. Сталін). Усе правы і свабоды савецкага чалавека забяспечаны сацыялістычным укладам жыцця нашай дзяржавы.

Сапраўды, куды ні кінеш погляд на нашу савецкую рэчаіснасць — ці зайдзі ў калгасныя дзіцячыя яслі, ці ва ўніверсітэт, ці на прадпрыемства, ці ў санаторый, — усюды ўбачыш, як паслядоўна і няўхільна ажыццяўляюцца на справе высокія прынцыпы нашага Асноўнага Закона.

Гэты велічны закон здабыты не лёгка, ён народжаны ў агні вялікіх баёў і перамог савецкага народа за сваё вызваленне, за вызваленне ўсяго чалавецтва.

Імя-ж сапраўды немалымі і хвалярымі вырдакмі з'яўляюцца поўныя ілжы і фальшы буржуазныя канстытуцыі! Прадэманіраваў англа-амерыканскія пісакі свяржэнняў, быццам толькі іх дэмакратыя стаіць на абароне свабоды чалавечай асобы і павялічэння чалавечай годнасці.

Што можна адказаць на гэтую дэмагогічную балбасню? Зварот да фактаў выкрывае сапраўды твар гэтых буржуазных пісак і іх ілжывую «дэмакратыю». У законах ЗША, напрыклад, нешта быццам-бы мармытацца аб рэспубліканскім раўнапраўі, але кожнаму вядома, што 14 мільянаў неграў, якія пражываюць у ЗША (адна дзесятая ўсяго насельніцтва Амерыкі), не толькі не маюць ніякіх грамадзянскіх правоў, але і наогул не лічаны людзьмі. Ім на розных прычынах не дазваляецца прымаць удзел у галасаванні, яны не маюць права наведваць тэатры, кіно, паркі, рэстараны, што наведваюць белыя, яны могуць ездзіць толькі ў асобных вагонах і трамваях. За аднолькавую працу белы атрымліваюць наможа большую плату, чым негр. Штодзённая з'ява з'яўляецца ў Амерыцы «суд Ліча» — крыўдзавы расправа з безбароннымі неграмі, — але і разу іпач амерыканскі суд не агуду забойцаў бяспраўных неграў.

У законах ЗША гаворыцца нешта аб навуцанні грамадзян, але згодна амерыканскай афіцыйнай статыстыцы там на-

*
Усевалод КРАЎЧАНКА
*

лічваецца да 13 мільянаў непісьменных і малалісьменных. Паводле спісвання аднаго педагагічнага часопіса Амерыкі, «ЗША хутка зоймуць першае месца ў свеце па непісьменнасці». Масавыя храпічае беспрацоўе многіх мільянаў людзей — з'ява, з якой даўно прымырліся буржуазны ўрад. 10 мільянаў працоўных Амерыкі пазбаўлены правоў на пенсію па старасці, а медыцынская дапамога з'яўляецца настолькі дарагой, што амаль недаступна для рабочых.

Амерыканскія імперыялісты выхваляюцца палітычнай свабодой для сваіх грамадзян, але яны на ўвесь свет абнаславілі сябе ганебным судом над лідэрамі амерыканскіх камуністаў, абнаславілі сябе праслаўненнем перадавых пісьменнікаў, работнікаў мастацтва.

У Англіі існуе парламент, але з 547 мільянаў насельніцтва Брытанскай імперыі поўмільярд пазбаўлена магчымасці ўдзельнічаць у выбарах свайго ўрада. «Таталітарызм і паліцэйскі рэжым, ва ўстанавілі арыгінальнае абнаслаўленне Савецкага Саюза, — гэта якраз тое, што квітнее пыльным цветам у Брытанскай імперыі», — спыраджае такі сведка, як Бернард Шоу.

Такі на самай справе мае выгляд буржуазная «дэмакратыя». Але дэмагогічная балбасня прадажных пісак Уол-стрыта нікога не ашуквае. Працоўны свету бацьчы і разумейце, на чым баку праўда. Прыклад Савецкага Саюза, яго велічныя поспехі ў пабудове камунізму натхняюць лепшых людзей ва ўсім свеце на барацьбу за сваё вызваленне. Перадавыя дзеячы культуры з вялікай прыліжнасцю і любоўю соцыялізаваць за ростам і развіццём Савецкага Саюза, выступаюць у яго абарону. «Вы яеце на сваіх плячах чалавецтва», — гаворыць савецкім людзям Раман Разан. «У Расіі цывільзацыя пайшла так далёка наперад, што з'яўляецца Еўропа застаецца далёка заду», — піша Бернард Шоу.

Працоўны свету ўсё больш пераконваюцца ў тым, што шлях савецкага народа — адзіна правільны шлях да вызвалення ад прыгнёту капітала, ад галечы і беспрацоўя, ад крызісаў і крывавых войнаў. Яны зразумелі, што ўсё, дасягнутае савецкім народам, можа з поспехам быць здзейснена і ў іх краінах.

Ірвай пуцяводнай зоркай свеціць Сталінская Канстытуцыя краінам народнай дэмакратыі. Назаўсёды пакончыўшы з антынароднымі буржуазнымі рэжымамі, народы гэтых краін, натхніены прыкладам Савецкага Саюза, сталі на сапраўды дэмакратычным шлях, на шлях сацыялістычных пераўтварэнняў. Народныя ўзды адразу ажыццявілі тое, аб чым маглі толькі марыць шырокія працоўныя масы.

«Зямля належыць тым, хто яе апрацоўвае» — вось прынцып, паводле якога праводзілася першае мерапрыемства ў краінах народнай дэмакратыі — аграрная рэформа. Ліквідаваўшы ўдаснасць памешчыкаў на зямлю, народныя ўлады надалі зямлі мільёны бязземельных і малаземельных сялян. Нацыяналізацыя прамысловасці і банкаў — другое важнейшае мерапрыемства, якое дало магчымасць урадам народнай дэмакратыі заняць рашучы пазіцыі ва ўсёй дзяржаўнай эканоміцы сваіх краін. Дастаткова сказаць, што дзяржаўны сектар у гэтых краінах складае ад 80 да 95 процантаў усёй прамысловай вытворчасці.

Гэтыя пераўтварэнні адбыліся ва ўмовах вострай класовай барацьбы, але шырокія народныя масы, чые жыццёвыя інтарэсы вырашаліся ў гэтай барацьбе, перамаглі.

Доўгія гады бяспраўныя, даведзеныя да поўнай галечы, народы Венгры, Румыніі, Албаніі, Балгарыі, прыгнечаныя народы Польшчы, Чэхаславакіі маглі

толькі з зайздросцю глядзець на Савецкі Саюз. Мець у сваіх краінах такі-ж дзяржаўны закон, такую-ж справядлівую і самую дэмакратычную ў свеце Канстытуцыю — было для іх толькі светлай мэрай. Наша Сталінская Канстытуцыя была ім маяком, пуцяводнай зоркай. Да яе былі скіраваны ўсе погляды гэтых народаў.

Толькі ў выніку глыбокіх карэчных змен у грамадскім і палітычным ладу краін народнай дэмакратыі тут узнікла магчымасць здзейсніць запавятыя мары народа. Адна за адной гэтыя краіны прымалі новыя канстытуцыі, у якіх адчуваўся высокі жыватворны ўплыў Канстытуцыі нашай сацыялістычнай Радзімы. З якой радасцю і натхненнем абмяркоўвалі, па прыкладу Савецкага Саюза, практы новыя дзяржаўныя з'явы шырокія працоўныя масы краін народнай дэмакратыі.

У аснове новых канстытуцый пакладзены многія асноўныя прынцыпы Сталінскай Канстытуцыі. Яны замацавалі народныя рэспублікі як дзяржавы новага тыпу, у якіх улада знаходзіцца ў руках працоўных на чале з рабочымі класамі. Яны ўстанавілі, што ўсе асноўныя спродкі вытворчасці з'яўляюцца агульнанародным багаццем, уласнасцю дзяржавы і народных кааператывных арганізацый. Яны замацавалі асноўныя прынцыпы аграрнай рэформы, згодна якой зямля належыць тым, хто на ёй працуе. Канстытуцыі краін народнай дэмакратыі прадставілі сваім грамадзянам правы на працу, на адпачынак, на дапамогу ў старасці і па хваробе, права на адукацыю. Яны забяспечылі раўнапраўе грамадзян незалежна ад нацыянальнасці і расы, свабоду слова, друку, сходзі, мітынгаў і дэманстрацый.

Сталінская Канстытуцыя — Канстытуцыя краіны пераможнага сацыялізму стала высокім узорам для вызваленых народаў Еўропы. Новыя прынцыпы, па якіх пабудаваны дзяржавы народнай дэмакратыі, ужо даюць свае багатыя ўскоры. З вялікім поспехам здзейснены ўсе правы, запісаныя ў новых канстытуцыях. З кожным годам расце і павялічваецца добрыя працоўныя, небывалымі тэмпамі развіваецца сельская гаспадарка і прамысловасць гэтых краін. Сацыялістычны ўклад даў магчымасць народным урадам планіраваць далейшае развіццё народнай гаспадаркі.

У Венгры прыняты і дэмакратычныя выкаваны трохгадовы план развіцця, у Польшчы распрацаваны шасцігадовы план. Здзейснены двухгадовыя планы ў Чэхаславакіі і Балгарыі. У многіх краінах арганізуюцца працоўныя кааператывы земляробчых гаспадарак. У Балгарыі, напрыклад, налічваецца ўжо больш адной тысячы такіх кааператываў, якія аб'ядноўваюць 76 тысяч членаў і апрацоўваюць 300 тысяч гектараў зямлі. Тут створана звыш 70 дзяржаўных машына-трактарных станцый.

Няўхільна захоўваюцца і такія правы грамадзян, як, напрыклад, права на адукацыю. У Албаніі, дзе да вайны 85 процантаў насельніцтва было непісьменным, пачаў адрыва 450 пачатковых і 16 сярэдніх школ, створана сетка курсаў па ліквідацыі непісьменнасці. У Балгарыі адрыва 907 новых пачатковых школ, створана 4 ўніверсітэты. 1500 студэнтаў атрымліваюць тут дзяржаўныя стэнды. У Румыніі, дзе раней нацыянальны меншасці (трансільванскія венгры) разглядаліся як няпоўнацэнны і былі пазбаўлены ўсіх грамадзянскіх правоў, іх праваў сталі поўнацю раўнапраўнымі. Тут выдаецца больш 30 газет і часопісаў на венгерскай мове і мовах нацыянальных меншасцяў, адрыва 2250 пачатковых і сярэдніх школ.

Савецкая Канстытуцыя, паводле прарознівага вызначэння таварыша Сталіна, з'явілася праграмай дзейнасці для народаў ішых краін. Усе дарогі цанер вядуць да камунізма, і ў гэтым няўхільным гістарычным руху Сталінская Канстытуцыя з'яўляецца маяком для народаў свету.

ВЯЛІКІ СТАЛІНСКІ ЗАКОН

5-га снежня — Дзень Канстытуцыі, творадм якой з'яўляецца вялікі Сталін. Сёння мы адзначаем гэты дзень пад знакам новых палітычных, эканамічных і культурных дасягненняў савецкай краіны. Яшчэ магучай стала наша дзяржава, яшчэ вышэй узняўся яе міжнародны аўтарытэт, узмацнёў не льены ўплыў па барацьбу прыгнечаных народаў.

Сталінская Канстытуцыя з'яўляецца вынікам суцэсна-гістарычных перамог савецкага народа. Праца, творчасць і лёс чалавека / наша чалавек неарыўна звязаны з гэтым асноўным законам савецкага жыцця. Вялікі Сталінскі закон навечна замацаваў братэрства і дружбу савецкіх народаў, даў нам усё чалавечыя лывы і свабоды, усклаў на нас велічныя і пачэсныя абавязкі.

Герачная барацьба і слаўныя перамогі савецкага народа паставілі нашу краіну — магутны Савецкі Саюз — на чале ўсяго перадавога чалавецтва. Наша гістарычная перамога ў Вялікай Айчыннай вайне, выключны працоўны герызм у барацьбе за пабудову камуністычнага грамадства, гістарычная перамога нашага вялікага суседа — герачнага кітайскага народа, утварэнне дэмакратычнай рэспублікі Германіі, буйныя поспехі ў будаўніцтве сацыялізму ў краінах народнай дэмакратыі — усё гэта ўмацоўвае веру і ўпэўненасць мільянаў працоўных Амерыкі, Англіі і ішых капіталістычных краін у іх барацьбе з чорнай рэакцыяй, з падпалічымі новай вайны, гуртуе новыя магутныя сілы, якія ўсё рашучай і рашучай выступаюць за дэмакратыю, за мір, супраць ворагаў камунізма.

З новай сілай яшчэ і яшчэ раз падвэрдаюцца словы Іосіфа Вісарыявіча Сталіна, сказаныя ім на Надзвычайным VIII з'ездзе Савецкай калі абмяркоўваўся праект нашай Канстытуцыі:

«Калі для народаў капіталістычных краін Канстытуцыя СССР будзе мець значэнне праграмы дзейнасці, дык для народаў СССР яна мае значэнне вышэйшай барацьбы, вышэйшай перамогі на фронце вызвалення чалавецтва».

Дзейні глядзіць на пераможны Савецкі Саюз, сочаць за нашымі поспехамі, і на фоне гэтых поспехаў і дасягненняў яшчэ выразней паўстае перад імі той заняпад і адзінчэнне, якія характарызуюць сёнешні дзень капіталістычнага свету.

Дарэмна намагаюцца завадатары рэакцыі давесці, што так званая дэмакратыя буржуазія ёсць узор чалавечых свабод і правоў. Спасылаліся перш за ўсё на тое, што ў капіталістычных краінах існуюць шматлікія партыі, яны выступаюць гэта як адзіны сапраўдны дэмакратычны, хоць наўдасць многіх партый ніколі не была і не можа быць доказам дэмакратызму палітычнага ладу. У ЗША, у Англіі, у Францыі існуюць многія партыі. Аднак, тыя з іх, што займаюць ва ўрадзе пануючае становішча, выказвалі і выказваюць інтарэсы акупацыйна-аграрнай меншасці і ў інтарэсах гэтай меншасці ажыццяўляюць сваю палітыку. Наўдасць некалькіх партый у Францыі не перашкаджае ўраду заахвочваць крывавыя рэпрэсіі Жуля Мога супраць герачных французскіх рабочых, называюць грамадзянскіх правоў левых сучаснага ладу Францыі Луі Арагона, чыя гвалт над буйнейшым вучоным Фрэдэрыкам Жолю-Кюры. Толькі камуністычная партыя Францыі ўзнімае свой рашучы голас супраць гэтых бясчынстваў.

У нас, у краіне сацыялізму, народ, партыя, ўрад ствараюць усё ўмовы для кожнага чалавека, які свай працай сумленна служыць Радзіме. Ардэнамі і мядальмі, званнем Герояў Сацыялістычнай Працы, званнем Сталінскіх лаўрэатаў адзначаюць у нас рабочых, калгаснікаў, вучоных, пісьменнікаў і работнікаў мастацтва. Лепшым сваім сынам і дочкам савецкі народ даўрае кіраваць дзяржавай. Навука, літаратура і мастацтва занялі самае пачэснае месца ў жыцці нашай краіны. Голас пісьменнікаў, артыстаў, вучоных гучыць на шматлікіх майдан усіх народаў Савецкага Саюза, у той час, як у Амерыцы — у хвалёнай «краіне свабоды», нахаба адзекуюцца з выдатнейшага негрыянскага сьневака Пола

Робсана, а праслаўлены чыліійскі паэт Пабло Няруда вымушаны хавіцца на сваёй радзіме, дзе ён аб'яўлены па-за законам толькі за тое, што патрабуе свабоды і незалежнасці для свайго народа.

Наша Канстытуцыя заканадаўча вызначыла кіруючую ролю ў савецкім грамадстве адной партыі — партыі Леніна — Сталіна, як перадавога атрада працоўных і іх барацьбе за камунізм. Мудрая палітыка большавіцкай партыі забяспечыла гістарычны перамогі сацыялізму ў СССР. Партыя вывела нашу краіну з векавой адсталасці на шлях нябачаных пераўтварэнняў, на шлях гаспадарчага і культурнага росквіту. Партыя згуртавала ўсе народы нашай Радзімы ў адну братнюю сям'ю, якая з'яўляецца вышэйшым узорам маральна-палітычнага адзінства савецкага народа. У камуністычнай партыі няма больш пачэсных інтарэсаў, чым інтарэсы працоўных. Капатны партыі ад гэтых інтарэсаў выклікаюць да яе любоў і павасту ўсяго народа. Вось чаму ў СССР ёсць грунт толькі для камуністычнай партыі, якая змагаецца за інтарэсы працоўных, якая абараняе інтарэсы рабочых і сялян. «А што яна нядрэнна абараняе ці можа быць якое-небудзь сумненне» (І. Сталін).

Савецкі народ спакойна і ўпэўнена глядзіць у свой заўтрашні дзень, бо кіруе герачная партыя Леніна—Сталіна, бо мудрым Законом яго жыцця з'яўляецца вялікая Сталінская Канстытуцыя.

У сваіх сэрцах нясе наш народ сталінскія словы пра Канстытуцыю, якая гаворыць, што тое, «пра што марылі і прадаўжаюць марыць мільёны сумленных людзей у капіталістычных краінах, — ужо здзейснена ў СССР». Вуснамі вялікага Сталіна мы гаворым усім працоўным свету, зьяя з надзеяй глядзіць на нашу Радзіму: «Тое, што здзейснена ў СССР, поўнацю можа быць здзейснена і ў ішых краінах».

Няхай жыве наша пабеданосная Канстытуцыя!
Няхай жыве творац савецкай Канстытуцыі — вялікі Сталін!

Пяты і шосты тамы Твораў В. І. Леніна на беларускай мове

Дзяржаўнае выдавецтва Беларускай ССР выпусціла з друку на беларускай мове пяты і шосты тамы Твораў В. І. Леніна.

Пераклад зроблены беларускім філіялам Інстытута Маркса—Энгельса—Леніна пры ЦК ВКП(б).

(БЕЛТА).

Восьмы том Твораў І. В. Сталіна на беларускай мове

Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціла з друку і перакладзе на беларускую мову восьмы том Твораў І. В. Сталіна.

Пераклад зроблены беларускім філіялам Інстытута Маркса—Энгельса—Леніна пры ЦК ВКП(б).

ВЫДАННЕ ДАКЛАДА Г. М. МАЛЯННОВА «32-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі» НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціла на беларускай мове брашуру з тэкстам даклада Г. М. Мальянова на ўрачыстым паседжанні Маскоўскага Савета 6-га зіста-

пада 1949 года — «32-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі».

Тыраж брашуры—20 тыс. экзэмпляраў.

Да Дня Сталінскай Канстытуцыі

Мінскі гарадскі і раённы камітэты КП(б)В вылучылі звыш 350 гектараў і дакладчыкаў, якія на прадпрыемствах і ў навуцальных установах горада праводзяць лекцыі і даклады аб Дні Сталінскай Канстытуцыі.

У аб'яўленах сталіні адкрыты кніжныя выставы, прысвечаныя ўсёнароднаму з'язду.

Калгаснікі сельскагаспадарчых зрельяў імя Дзяржынскага і «Булаўнін», Удзельскага раёна Мінскай вобласці, у азнаменаванне Дня Сталінскай Канстытуцыі заахвочылі будаўніцтва сельскіх клубоў. У новых клубах гурткі мастацкай самадзейнасці 5 снежня выступаюць са святай праграмай.

Вучэнне таварыша Сталіна аб савецкай соцыялістычнай дзяржаве

Савецкі народ раласна сустракае ўсенароднае свята—Дзень Сталінскай Канстытуцыі ССРР.

Савецкія людзі бачаць у Сталінскай Канстытуцыі вынік сваёй барацьбы і вялікай перамогі соцыялізму, атрыманай пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна. Канстытуцыя замацавала той сутэсна-гістарычны факт, што ССРР уступіў у новую паласу развіцця—у паласу развіцця будаўніцтва соцыялістычнага грамадства і паступовага пераходу да камунізму.

Пад кіраўніцтвам Сталінскай Канстытуцыі, пад кіраўніцтвам большасці партыі, савецкі народ, абшпіраючыся на ўрадавую магучасць Савецкай дзяржавы, даможа новых грандыёзных поспехаў у барацьбе за пабудову камуністычнага грамадства.

Развіваючы і ўзбагачаючы марксісма-ленінізм, таварыш Сталін стварыў класічнае і закончанае вучэнне аб соцыялістычнай дзяржаве. Гэтае вучэнне адкрыла новы раздзел у марксісма-ленінскай тэорыі дзяржавы. Таварыш Сталін унёс поўную і вышарнальную яскасць ва ўсе пытанні тэорыі дзяржавы. Стварыўшы вучэнне аб соцыялістычнай дзяржаве, таварыш Сталін зрабіў вялікі ўклад у скарбніцу марксісма-ленінізму, узору партыі і савецкага народа магучай ідэяльнай зброй у барацьбе за камунізм.

Б. Маркс і Ф. Энгельс распрацавалі агульныя пытанні тэорыі дзяржавы і дыктатуры пролетарыята.

В. І. Ленін і І. В. Сталін развілі далей марксісмае вучэнне аб дзяржаве і дыктатуры пролетарыята аднаведна новым гістарычным умовам эпохі імперыялізма і пролетарскіх рэвалюцый.

Вялікі Ленін раскрыў глыбокі змест дыктатуры пролетарыята і адметнага класавога саюза пролетарыята і сялянства пры кіруючым ролі пролетарыята. Абшпіраючыся на вынік двух рускіх рэвалюцый, В. І. Ленін адкрыў савецкую ўладу як дзяржаўную форму дыктатуры пролетарыята. Гэтае геніяльнае адкрыццё мае выключнае тэарэтычнае і палітычнае значэнне. Ленін паказаў, што дыктатура пролетарыята з'яўляецца новым, вышэйшым тыпам дэмакратыі, дэмакратыяй для эксклюзіўнай большасці, накіраванай супраць эксплуатацыйскай меншасці.

У выніку перамогі Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі ў нашай краіне была створана першая ў свеце Савецкая соцыялістычная дзяржава. Вялікі тэні рэвалюцыі Ленін і Сталін—заснавальнікі і арганізатары Савецкай дзяржавы. Вяшчэўшчыца партыя будавала і ўмацоўвала Савецкую дзяржаву, ператварыўшы яе ў самую магучую і непераможную дзяржаву ў свеце.

Творча развіваючы марксісма-ленінскае вучэнне аб дзяржаве, таварыш Сталін даў класічную характарыстыку трох бакоў дыктатуры пролетарыята:

1) Выкарыстанне ўлады пролетарыята для падаўлення эксплуатацыйскай і абароны краіны, для ўмацавання сувязі з пролетарыяты іншых краін, для развіцця і перамогі рэвалюцыі ва ўсіх краінах.

2) Выкарыстанне ўлады пролетарыята для качэства адрыну працоўных і эксплуатаемых мас ад буржуазіі, для ўмацавання саюза пролетарыята з гэтымі масамі, для прыцягнення гэтых мас да справы соцыялістычнага будаўніцтва, да дзяржаўнага кіраўніцтва гэтымі масамі з боку пролетарыята.

3) Выкарыстанне ўлады пролетарыята для арганізацыі сацыялізму, для анішчэння класаў, для пераходу ў грамадства без класаў, у сацыялістычнае грамадства» (І. Сталін, Творы, т. 8, стар. 30).

Таварыш Сталін падкрэслівае, што толькі ўсе гэтыя тры бакі, узятыя разам, даюць нам поўнае і закончанае разуменне дыктатуры пролетарыята.

Сталінскае палажэнне аб трох баках дыктатуры пролетарыята ахоплівае ўсю суму палітычных, ваенных, эканамічных і культурных задач пераможнага пролетарыята, ва ўсёй іх шматбаковасці і складанасці. Таварыш Сталін паказвае глыбокую арганічную сувязь знешніх і ўнутраных задач, якія стаіць перад пролетарскай дзяржавай, раскрывае вялікае міжнароднае значэнне дыктатуры пролетарыята ў нашай краіне.

Дыктатура пролетарыята, вучыць Ленін, ёсць самая беззавешная і самая бліжэйшая война новага класа супраць больш магучага ворага, супраць буржуазіі, супраць існавання вольнай пачынацца ў дзясяць разоў не звяржэннем.

Пераможны пролетарыят вядзе гэтую барацьбу, усмерна ўмацоўваючы саюз з сялянствам і выкарыстоўваючы супраць буржуазіі ўсю сваю дзяржаўную ўладу. У выніку ліквідацыі эксплуатацыйскага класа ў ССРР і стварэння маральна-палітычнага адзінства савецкага грамадства цэнтры чыжару класавай барацьбы для нашай краіны перасунуўся на міжнародную арэну, супраць знешніх ворагаў. Важнай задачай Савецкай дзяржавы ўнутры краіны становіцца выхаванне камуністычных адносін да працы, барацьбы з рэшткамі капіталізму ў свядомасці людзей—будаўніцтва камунізму.

кай дзяржавы. Яна з'яўляецца перадавым агралам працоўных і іх барацьбе за ўмацаванне і развіццё соцыялістычнага ладу, уяўляе за сабе кіруючае ядро ўсіх арганізацый працоўных, як грамадскіх, так і дзяржаўных.

Практычна ажыццяўляючы ролі кіруючага ядра ўсіх дзяржаўных і грамадскіх арганізацый, партыя праводзіць праз іх сваю работу па будаўніцтву камунізму, па камуністычнаму выхаванню працоўных.

Партыя можа выконваць сваю ролі асноўнай кіруючай і накіроўваючай сілы дыктатуры пролетарыята толькі абшпіраючыся на працоўны масы. «Прывідамі» ад партыі да мас рабочых і сялян з'яўляюцца профсаюзы, Саветы, кааперацыя, Саюз моладзі.

Абшпіраючыся на ленінскія палажэнні аб дыктатуры пролетарыята, таварыш Сталін у сваёй рабоце «Да пытанняў ленінізма» дае класічную характарыстыку механізма дыктатуры пролетарыята: профсаюзы, як масавыя арганізацыі пролетарыята, якія звязваюць партыю з класам перш за ўсё на лініі вытворчай; Саветы, як масавыя арганізацыі працоўных, якія звязваюць партыю з гэтымі апошнімі, перш за ўсё на лініі дзяржаўнай; наперадчы, як масавыя арганізацыі, галоўным чынам сялянства, якія звязваюць партыю з сялянскімі масамі, перш за ўсё на лініі гаспадарчай, на лініі прыцягнення сялянства да соцыялістычнага будаўніцтва; Саюз моладзі, як масавыя арганізацыі рабочай і сялянскай моладзі, закліканая даць палётку авангарду пролетарыята ў соцыялістычным выхаванні новага пакалення і выпрацоўкі маладых рэзерваў; і, нарэшце, партыя, як асноўная накіроўваючая сіла ў сістэме дыктатуры пролетарыята, закліканая кіраваць усімі гэтымі масавымі арганізацыямі.

Савецкая соцыялістычная дзяржава з'яўляецца новым, вышэйшым тыпам дзяржавы, які мае прыняццёвае адрозненне ад эксплуатацыйскай дзяржавы. У той час, як усе эксплуатацыйскія дзяржавы імкнуліся і імкнуцца ўвасабляць класовае панаванне эксплуатацыйскай і з'яўляюцца зброй прымянення працоўных у інтарэсах эксплуатацыйскай меншасці.—Савецкая соцыялістычная дзяржава выступае як зброя знішчэння ўсялякага класавога прыгнёту і класаў увогуле. Савецкая дзяржава—галоўная зброя ў руках рабочых і сялян для пабудовы камунізму і абароны соцыялістычнага грамадства ад знешніх ворагаў.

Для выканання гэтай вялікай гістарычнай місіі Савецкая дзяржава мае ўсе неабходныя ўмовы.

Ленін і Сталін вучаць, што сутнасць савецкай ўлады заключаецца ў тым, што найбольш масавыя і найбольш рэвалюцыйныя арганізацыі тых імёна класаў, якія прыцягліся капіталістамі і памешчыкамі, з'яўляюцца цяпер пастаяннай і адзінай асновай усяй дзяржаўнай ўлады, усяго дзяржаўнага апарата. Імяна тая маса, якія нават у самых дэмакратычных буржуазных рэспубліках, з'яўляюцца на закон раўнапраўных, на справе тысячачай прыміў і хітрыкаў адхіляліся ад уладзе ў палітычным жыцці і ад карыстання дэмакратычнымі правамі і свабодамі, прыцягваюцца цяпер да пастаяннага і абавязковага пры тым рашучага ўдзелу ў дэмакратычным кіраванні дзяржавай.

Сіла Саветаў, указвае таварыш Сталін, заключаецца ў тым, што яны з'яўляюцца найбольш усебядымнымі, масавымі арганізацыямі пролетарыята, якія ахопліваюць усіх без выключэння рабочых; што Саветы з'яўляюцца найбольш магучымі органамі эвалюцыйнай барацьбы мас, азіольнымі ламаць усемагучасць фінансавага капіталізму; што Саветы з'яўляюцца непераможнымі і найбольш дэмакратычнымі, а значыцца, і абшпіраючы ўсімі арганізацыямі саміх мас, даючы максімальную палётку для іх удзелу ў кіраванні дзяржавай і максімальна разгортваючы рэвалюцыйную энергію і творчыя здольнасці мас у барацьбе за новы грамадскі лад.

Адна з найбольш яркіх і характэрных рыс савецкай ўлады—яе інтэрнацыяналізм. Саветы, указвае таварыш Сталін, з'яўляюцца найбольш інтэрнацыяналіскай уладай. Разбураючы ўсялякі нацыяналістычны прыгнёт і абшпіраючыся на супрацоўніцтва працоўных мас усіх нацыянальнасцяў, на дружбу народаў, савецкая ўлада забяспечвае аб'яднанне гэтых мас у адзіну дзяржаўную сілу.

Таварыш Сталін вучыць, што савецкая ўлада з'яўляецца новай і вышэйшай формай дзяржаўнай арганізацыі, якая прыняццёва адрозніваецца ад старой буржуазна-дэмакратычнай і парламентарнай формы. Са з'яўленнем савецкай ўлады закончылася эпоха буржуазна-дэмакратычнага парламентарызма, наачаўся новы раздзел сутэснай гісторыі, эпоха дыктатуры пролетарыята.

Ленін і Сталін неаднаразова адзначалі, што ў класавым грамадстве, якое раздзіраецца барацьбой паміж эксплуатацыйскай і эксплуатаемымі, не можа быць сапраўднай дэмакратыі. Буржуазная дэмакратыя ёсць дэмакратыя эксплуатацыйскай меншасці, накіраваная супраць эксплуатаемай большасці.

Яркі прыкладам таго, што ў сапраўднасці ўяўляе сабой буржуазная дэмакратыя, з'яўляюцца Злучаныя Штаты Амерыкі. Амерыканская прапаганда на ўсе лады рэкламуе «прыгасожні» сваёй дэмакратыі. У сапраўднасці-ж у ШПА пануе самая раз'юганая дыктатура імперыялістычнай буржуазіі. Сапраўднымі кіраўнікамі Амерыкі з'яўляецца кучка прадстаўніцтва мананалістычнага капіталізму—Морганы, Раффелеры, Мільоны, Дзюпаны, і ні ў якім разе не народ, не працоўны масы. У зарынай ня-

навісі супраць урадаў урадаў дэмакратычнага руху амерыканскай рэакцыі імкнуцца задушыць малейшыя праявы свабоднай думкі. У страху перад урадаўным прагрэсіўным сіламі запрывілы Уол-стрыты на кожным кроку зневажаюць дэмакратычныя правы працоўных, адкрата насалжаюць фашызм, шукаюць выхалу ў падрыхтоўцы новай вайны супраць ССРР і краін народнай дэмакратыі.

У працівагу буржуазнай дэмакратыі аснова была ўстаноўлена пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі, з'яўляецца дэмакратыяй вышэйшага тыпу, дэмакратыяй для працоўнай большасці.

Перамога соцыялізму, ліквідацыя эксплуатацыйскага класа ў ССРР караным чынам змянілі класавую структуру савецкага грамадства. Наша грамадства складаецца цяпер з двух дружэственных класаў—рабочага класа і сялянства, якія зусім не падобны на рабочых і сялян капіталістычных краін. Змянілася і аблічча нашай інтэлігенцыі, якая паходзіць з рабочых і сялян, і якая не за страх, а за сумленне служыць сваёму народу. На гэтай аснове стварылася маральнае і палітычнае адзінства савецкага грамадства. Усё гэта дае магчымасць нашай краіне зрабіць новы, буйны крок наперад, забяспечыўшы разгортванне да канца савецкага соцыялістычнага дэмакратызма.

32 гады існае і развіцця малаяя савецкая дэмакратыя побач з буржуазнай парламентарнай дэмакратыяй капіталістычных краін. За ўсе гэтыя гады савецкая соцыялістычная дэмакратыя паказала ўсуму свету сваю бясспрачную перавагу над дэмакратыяй буржуазна-парламентарнага тыпу. Савецкі грамадскі і дзяржаўны лад з часоў вытрымаў суровыя выпрабаванні Вялікай Айчыннай вайны, даказаў сваю непераможную перавагу над грамадскімі і дзяржаўнымі ладом капіталістычных краін. Ён паспяхова забяспечвае вырашэнне велізарных задач пабудовы камунізму ў нашай краіне.

З'яўляючыся новым і вышэйшым тыпам дзяржавы, Савецкая дзяржава не стаіць на месцы, а развіваецца і змяняецца. Таварыш Сталін указвае, што з часу Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі Савецкая дзяржава прайшла ў сваім развіцці дзве галоўныя фазы.

Першая фаза ахоплівае перыяд ад Кастрычніцкай рэвалюцыі да ліквідацыі эксплуатацыйскага класаў. Асноўная задача гэтай фазы заключалася ў падаўленні супраціўлення звергнутых класаў, у арганізацыі абароны краіны ад нападу інтэрвентаў, у аднаўленні прамысловасці і сельскай гаспадаркі, у падрыхтоўцы ўмоў для ліквідацыі капіталістычных элементаў. У адпаведнасці з гэтым Савецкая дзяржава ажыццяўляла ў гэты перыяд дзве асноўныя функцыі—падаўленне звергнутых класаў унутры краіны і функцыю абароны краіны ад знешняга нападу.

Трэцяя функцыя—гаспадарча-арганізатарскай і культурна-выхавачай работы арганіў соцыялістычнай дзяржавы, якая мела сваёй мэтай развіццё парасткаў новай, соцыялістычнай гаспадаркі і перавыхаванне людзей у духу сацыялізму, не атрыманых у гэты перыяд сур'ёзнага развіцця.

Другая фаза развіцця Савецкай дзяржавы, указвае таварыш Сталін, ахоплівае перыяд ад ліквідацыі капіталістычных элементаў горада і вёскі да поўнай перамогі соцыялістычнай сістэмы гаспадаркі і прыкладнай новай Канстытуцыі.

Асноўная задача гэтай перыяду—арганізацыя соцыялістычнай гаспадаркі па ўсёй краіне і ліквідацыя апошніх рэшткаў капіталістычных элементаў, арганізацыя культурнай рэвалюцыі, арганізацыя зусім сучаснай арміі для абароны краіны. У адпаведнасці з гэтымі задачамі змяніліся і функцыі соцыялістычнай дзяржавы.

У сувязі з ліквідацыяй эксплуатацыйскага класаў атала, адмерла функцыя падаўлення звергнутых класаў унутры краіны—падаўляць няма каго.

Змест функцыі падаўлення ў Савецкай дзяржаве з'явілася функцыя аховы соцыялістычнай уласнасці ад злодзеяў і раскрадліваў народнага дабра. Поўнасна захаванне функцыі ваеннай абароны ССРР ад знешняга нападу і, такім чынам, захаванне Савецкай Арміі, Ваенна-Марскі Флот, а таксама карныя органы і рэзэрва для барацьбы з замежнымі рэзідэнтамі, шпіёнамі, шкіднікамі і дыверсантамі, якія зсяляюцца ў нашу краіну. Захавалася і атрымала поўнае развіццё функцыя гаспадарча-арганізатарскай і культурна-выхавачай работы дзяржаўных органаў. Пры гэтым, асноўнай задачай унутры краіны становіцца задача мірнай гаспадарча-арганізатарскай і культурна-выхавачай работы.

З вяртання сілай выступае творчая ролі Савецкай дзяржавы на арганізацыі эканамічнага сацыялізму і камунізму. Вастрыё нашай арміі, сувэрэнітэту, карных органаў накіроўваюцца супраць знешніх ворагаў савецкай дзяржавы.

«Ік бачыце, — таварыш таварыш Сталін на XVIII з'ездзе ВКП(б), — мы маем цяпер зусім новую, соцыялістычную дзяржаву, якой не бачыла яшчэ гісторыя якая значна адрозніваецца па сваёй форме і функцыях ад соцыялістычнай дзяржавы першай фазы» («Пытанні ленінізма», выд. 11, стар. 606).

Ажыццяўляючы функцыі ваеннага падаўлення эксплуатацыйскай і абароны краіны, Савецкая дзяржава пад кіраўніцтвам большасці партыі стварыла магучую ваенную арганізацыю краіны соцыялізму—

Савецкую Армію. Другая фаза развіцця Савецкай дзяржавы характарызуецца далейшым развіццём функцый абароны краіны. Ствараецца зусім сучасная армія, здольная адстаяць інтарэсы соцыялістычнай дзяржавы.

Пад вярхоўным камандаваннем геніяльнага палкаводца таварыша Сталіна Савецкая Армія ўшчэнт разграміла фашысцкую Германія і яе саюзнікаў. Непераўзыходнымі героямі савецкіх людзей на фронце і працоўных герояў у тылу паказалі ўсуму свету сілу савецкага народа і яго дзяржавы. Сталінская сістэма арганізацыі ўзброеных сіл, сталінская стратэгія, апэратыўнае майстэрства і тактыка, сталінская ваенная навука пераўзыходзілі ваенную арганізацыю ворага, паказалі ўсуму свету, што гістарычна вышэйшаму савецкаму ладу адпавядае і вышэйшы тып ваеннай арганізацыі. Пасляваенны перыяд характарызуецца далейшай работай партыі і дзяржавы па ўмацаванні і ўдасканаленню абароны краіны.

Важнай задачай Савецкай дзяржавы з'яўляецца будаўніцтва сацыялізму і камунізму. Ва ўмовах другой фазы Савецкай дзяржавы разгортвае гіганцкую гаспадарча-арганізатарскую і культурна-выхавачую работу, аб якой як аб галоўным змесце дыктатуры пролетарыята ўказваў у свой час В. І. Ленін. З велізарным поспехам вырашаюцца задачы арганізацыі соцыялістычнай сістэмы гаспадаркі па ўсёй краіне, арганізацыі культурнай рэвалюцыі. За нябачана кароткі тэрмін, у выніку творчай працы мільянаў савецкіх людзей караным чынам змянілася аблічча нашай краіны.

На аснове савецка-гістарычных перамог соцыялізму ў нашай краіне былі ліквідаваны апошнія рэшткі капіталістычных элементаў. Вырасла і ўмацавалася дружба народаў ССРР. Разгарнуліся такія рухавыя сілы савецкага грамадства, як маральна-палітычнае адзінства савецкага народа, савецкі патрыятызм і дружба народаў.

Выдатны поспехі пасляваеннага часу з новай сілай паказваюць усуму свету неадольную творчую сілу Савецкай дзяржавы. Паспяхова залічыўшы рапы вайны, ССРР ужо накінуў даўка за сабой даваенны ўзровень развіцця прамысловасці і сельскай гаспадаркі.

Шырокі фронт большавіцкай партыі і дзяржавы вядуць наступленне на рэшткі капіталізму ў свядомасці людзей, разгортваюць камуністычнае выхаванне працоўных. Савецкі народ горача любіць сваю Радзіму, ён з пагарнай стаўцай да малейшых праяў схілення перад заграпаўняй, перад гніючай буржуазнай культурай.

З вычарпальнай яснасцю і глыбінёй развіваючы і ўзбагачаючы тэорыю марксісма-ленінізму, таварыш Сталін вырашае пытанне аб далейшым развіцці Савецкай дзяржавы, аб дзяржаве пры камунізме.

Захоўваючы з практыкі соцыялістычнага будаўніцтва ў ССРР, таварыш Сталін зрабіў вывад аб магчымасці перамогі камунізму ў адной краіне і ў тым выпадку, калі яшчэ захавалася капіталістычнае абкружэнне. У адпаведнасці з гэтым таварыш Сталін даў геніяльнае вырашэнне пытанню аб дзяржаве пры камунізме. У сваім гістарычным дакладзе на XVIII з'ездзе партыі таварыш Сталін таварыш:

«Але развіццё не можа спыніцца на гэтым. Мы ідзем далей, наперад, да камунізму. Ці захаванца ў нас дзяржава таксама і ў перыяд камунізму?»

Так, захаванца, калі не будзе ліквідавана капіталістычнае абкружэнне, калі не будзе знішчана небяспека ваенных знешніх нападаў, пры тым, зразумела, што формы нашай дзяржавы зноў будуць зменены, у адпаведнасці са змяненнем унутранай і знешняй абстаноўкі.

Не, не захаванца і адзямрэ, калі капіталістычнае абкружэнне будзе ліквідавана, калі яно будзе заменена абкружэннем соцыялістычным» («Пытанні ленінізма», стар. 606).

Такім чынам, дзяржава адзямрэ толькі тады, калі будзе ліквідавана капіталістычнае абкружэнне.

Вялікая гістарычная заслуга таварыша Сталіна ў тым, што ён, усебакова развіваючы марксісма-ленінскае вучэнне аб дзяржаве і дыктатуры пролетарыята, арыентаваў партыю на ўмацаванне дзяржавы.

Кожны новы этап развіцця нашай краіны, выдучаючы безупынна ўзрастаючыя на сваё маштабах і складанасці задачы соцыялістычнага будаўніцтва, разам з тым робіць неабходным умацаванне нашай дзяржавы, умацаванне дзейнасці яе органаў, якія ўмоўна паспяхова ажыццяўляюць гэтыя задачы. Лінія развіцця ССРР ёсць лінія пільнага ўмацавання нашай савецкай соцыялістычнай дзяржавы.

Развіваючы і рухавы наперад марксісма-ленінскае вучэнне аб дзяржаве, таварыш Сталін вядзе непрыміруема барацьбу з усімі і ўсялякімі спробамі спазніць гэтае вучэнне. Пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна большавіцкая партыя разграміла варожыя народы «тэорыі» бухарынска-трапінскага шпіёнаў, шкіднікаў і здраднікаў Радзімы, якія прыніжалі ролі соцыялістычнай дзяржавы як галоўнай зброі ў руках рабочых і сялян для пабудовы сацыялізму і камунізму і абароны соцыялістычных заваёў працоўных ад знешніх ворагаў.

Сталінскае вучэнне аб соцыялістычнай дзяржаве мае велізарнае міжнароднае значэнне. Яно асвятляе шлях працоўным краін народнай дэмакратыі ў іх барацьбе з усімі знешнімі і ўнутранымі ворагамі, у іх руху да сацыялізму. Яно з'яўляецца магучай зброй савецкага народа ў барацьбе за пабудову і качэковую перамогу камунізму.

А. ПРАКОФ'ЕЎ Мы ідзем у камунізм

За цябе, наша заўтра, штодзённая ў пахлі нас
І на бой пачынулася зорка вядзе.
Мы ідзем у камунізм.
Цытацэлі ніводнай
Вораг нам не здае без змагання нідзе.
Нам нялёгка. А было калі-небудзь нам
лёгка?
Мы, як мора, ў якога няма берагоў.
Б'юць агнём і металам бастыёны
здальку,
Агрызаюцца гады кругом.
Як жыццё, мы усюды: на шляхах
мамяністых,
Каля сініх марэй і на горах стаім.
Свет напоўнілі муннасцю мы—
камуністы,
Нам дзяржанне пад сілу, а сіл не таім.

І расце наша доблесць. І ўзняўся з нас
іжны, Які нашчадак найлепшага ў свеце
сваім...
Мы нядаўна спявалі:—Гэта будзе
апошні!
А цяпер—Гэта ёсць наш апошні!
Грымім.
Гэта ёсць наш апошні!
Браты! Непагодзе
Больш не быць!
І праз грым ў гэты хмарысты дзень
Да мільённае раці, што выходзіць на
бітаў,
Малады і гарачы злятае прамень
Незгасальнага сонца.

Пераклад П. ПАНЧАННІ.

Максім РЫЛЬСКІ

Здзейсніліся мары ўсе людскія

Ты пльвеш, любімая краіна,
Да бязмежных ясных берагоў.
Сонца асвятляе з далей сініх
Ветразі пурпурныя сцягоў.
Сёстры родныя ідуць з табою,
А старэйшыя — наперадзе усіх.
І ніхто ніякай сілай злою
Дружбы шчырай не разлучыць іх.
У цяжкія хвілі непагоды,
У глухія змрочныя гады,
Адчувала рускага народа,
Украіна, дапамогу ты.
Зараз стала вольнаю дзяржавай.
Перанёшы гора і баі,
Ты ідэш да шчасця і да славы
У адзінай радаснай сям'і.
Ты у промнях сонца апавіта,
Малодсць бунтуе у грудзях.
І на гук бясідкае трэбціты

Кобза адгукнулася ў палях.
Прыгадаўшы даўні шлях крываваы,
Шлях краіны роднае цяжкі,
Кіеў працавіты шле Варшаву,
Шчыры поціск братняе руні.
Здзейсніліся мары ўсе людскія —
Палымнее сцяг наш угары.
Паказала братня Расія
Зарава нізгаснае зары.
У полі звоніць жыта, косы—ў лузе,
З кожным днём багацце ў нас расце.
І сярэд рэспублік у Саюзе
Украіна кветкаю цвіце.
Не спыніць нас на шляху да мэты.
Здзейснены для шчасця і добра
Леніна святыя заветы
У справах Сталіна-правадыра.

Пераклад з украінскай мовы
М. ГАМОЛНІ.

Максім ТАНК

Хата гураля

І днём і ноччу
Шуміць Паронца,
Блакітны хваляй
Б'е ў бераг стромы,
Гранітнай гальмай
Грымць і звоніць
Па турнях і скача
З вясельным гномам.
У каларавой
У тоні, нібы
Адбіты ў люстры
Вяршыні Татраў,
І між цяжкіх
Ялі і лімбы ўзгорку
Стаіць на ўзгорку
Гураля хата.
І днём і ноччу
Шуміць Паронца,
Блакітны хваляй
Б'е ў бераг стромы,
Гранітнай гальмай
Грымць і звоніць
Па турнях і скача
З вясельным гномам.
Але чамусьці
Да хаты гэтай,
Да гэтых сценаў
І да парога
З краін далёкіх
З усяго света
Пытаюць людзі
Шляхоў-дарогі?
Тут жыву калісьці
Вялікі Ленін,
Пра што раснамуць

Усе з ахвотай:
І жонны гасда,
Паронца пенны
І гальны вецер!
І шчыт Гевонта.
Раснама гасда
Пра чалавеча,
Які братэрства
Любіў, свабоду,
Чый светлы вобраз
З тых дзён навеі
Застаўся ў сэрцы

Да пастаноўкі спектакля „Дзядзя Ваня“

Дзяржаўны Рускі драматычны тэатр БССР выпускае чарговую прэм'еру — спектакль „Дзядзя Ваня“ А. Чэхава.

Да драматургі Чэхава тэатр звяртаецца не ўпершыню. П'еса „Тры сестры“ была пастаўлена ў двух рэдакцыях — у 1941 і 1945 гадах.

І гэта не выпадкова.

Чэхаў — асэнз у любейшых драматургаў тэатра. Стаўчы п'есы гэтага выдатнага пісьменніка, мы імкнемся кожны раз павоюму „спрычытаць“ яго драматургію. Мы бачым Чэхава мужным, аптымістычным.

Чэхаў аптыміст, нягледзячы на тое, што ў яго п'есах цудоўныя таленавітыя людзі не знаходзяць свайго шчасця. Ён бязмежна верыў у вялікую сілу рускага нацыянальнага характару. Яго героі гнеўна выказвалі свой пратэст супраць абыватальскай пасіўнасці і абыхавасці.

Тэма „Дзядзі Вані“ — тэма „маленькага чалавека“, чыё жыццё прынесена ў ахвяру ілжывай моцы, ілжывага куміру, тэма чалавечай прыгажосці, якая знішчаецца зной разбуральнай сілай тагачаснага сацыяльнага ладу. Смутак аб разбурэнні, аб пагібельнай прыгажосці, мары аб яе ўрачыстасці ў будучым — такі лейтматыў п'есы.

За героямі п'есы — Вайніцік, Астравым, Соней, Аленай Андрэўнай мы бачым мноства звычайных рускіх людзей, якія імкнуцца знайсці сваё існасць, марца аб светлым будучым, якія захоплены творчасцю, але гінуць пад цяжарам расійскай рэчаіснасці, якая душыла ўсё таленавітае і жыццё.

М. Горкі прагледзіўшы мхатаўскі спектакль „Дзядзя Ваня“, пісаў Чэхава: „Слухаючы Вашы п'есы, думаю я аб жыцці, прынесеным у ахвяру ідалу, аб утаржэнні прыгажосці ў жабрацкае жыццё людзей і аб шмат іншым, караным і важным... Прышоў дамоў агушаны, памяты“.

Вайніцікі (дзядзя Ваня) аддаў дваццаць пяць год свайго жыцця на службе „куміру“, якім з'яўляўся прафесар Серабракоў — усабленне ненавіснай Чэхава пароды „вучоных-магаў“, бяздзярных, бес-

сэрдачных людзей, што сапраўды пераць у сваю непаграшнасць. Трагедыя дзядзі Вані ў раптоўным усведамленні таго, што ўсё сваё жыццё ён страціў на нічымую мэту.

На другім героі п'есы, доктару Астраве, таксама жыццё цяжка адбытае, якім адзначаны многія таленавітыя людзі мінулага стагоддзя.

„Зразумей, — гаворыць Алена Андрэўна Соні пра Астраву, — гэта талент“.

Так сказаць можна аб кожным героі п'есы. Талент ёсць і ў марах, незадавальненні Вайніціка, у прыгажосці Алены Андрэўнай і ў каханні Соні. У кожным з іх ёсць загоняная творчая сіла. Таму для нас п'еса „Дзядзя Ваня“ нічога агульнага не мае са шкадаваннем загінутага жыцця.

Гэты твор павінен выклікаць у гледача глыбокую крыўду на тое, што ўсе таленты герояў не знайшлі свайго выйсця. Дума аб неабходнасці домкі ўкладу царскай Расіі ўнікае і павінна ўзіцца як вывад з п'есы.

Мы імкнемся выклікаць у нашых гледач абурэнне супраць серабракоўных, супраць абыватальскай затхласці і пасіўнасці.

М. Горкі пісаў у адным з сваіх артыкулаў аб Чэхава: „Расія доўга будзе вучыцца разумець жыццё па яго творам, асветленых сумнай усемешкай любячага сэрца“.

І не выпадкова ў запісках імяў імяў герояў Зои Касмадз'янскай была запісана адна з самых любімых думак Астравы: „У чалавека павінна быць усё цудоўнае — і твар, і вопратка, і душа, і думкі“.

„Раздзел пра Чэхава яшчэ не скончаны. Яго яшчэ не прачыталі як след. Няхай яго раскрыюць зноў, вывучаць і дачытаюць да канца“ — пісаў К. Станіслаўскі аб п'есах А. Чэхава.

Пастаноўкай чэхаўскай п'есы „Дзядзя Ваня“ наш тэатр у меру сваіх сіл хоча паказаць жыццё і героіў адной з лепшых п'ес вялікага драматурга.

Д. АРЛОУ,
пастаноўчыцкі спянтакля,
народны артыст БССР.

На палове дарогі

(Аб 3-й Рэспубліканскай выстаўцы дзіцячай выяўленчай творчасці)

Кожны паказ дзіцячай творчасці радуе і хвалюе. Захапляючыся вялікім сучасным і цудоўным будучым Савецкай дзяржавы, дзеці ўжо з маленства навуцаюцца перадаваць мастацкімі сродкамі падаць з разнастайнага жыцця савецкага народа. Радуноў творы, якія экспанаваны на 3-й Рэспубліканскай выстаўцы дзіцячай выяўленчай творчасці, што адкрылася ў Мінскім Палацы піонеру.

Выдатным узорам стараннасці і майстэрства з'яўляецца партрэт таварыша Сталіна і мазаічная рамка да партрэта, зробленая выхаванцамі Нядашкаўскага дзіцячага дома, Магілёўскай вобласці.

Увагу наведвальнікаў прыцягваюць работы мінскіх школьнікаў. 15-гадовае Леанід Дубаў прадставіў калі 20 эцюдаў і пейзажаў, выкананых маслам і аляралом. Запамінаюцца малюні „Асеньні пейзаж“, „Старыя моцікі“ і рад ілюстрацый да казак Шумкіна. Многія добрыя нацюрморты зрабіў 14-гадовы Міхей Шыноў. Наведвальнікі адзначылі яшчэ малюні „Грыбы“, „Пярсікі“, „Штэрер“ і многія іншыя.

Многія работы Д. Дукорскага прывесены аднаўленню і рэканструкцыі гарада Мінска.

Але нельга праігнараваць істотных недахопаў гэтай выстаўцы.

Не зусім пасуе да яе назва „Рэспубліканская“. Асноўную частку малюнкаў, прыкладна дзве трэці агульнай колькасці, прадставілі школьнікі Мінска. Толькі адзін шчыт заняты работамі дзяцей Бабурынска і некалькі малюнкаў прысланы з іншых абласцей.

Тры спішы ў асноўнай залі і адзін накой аддзелены пад работы школьнікаў Мінска. Трэба агаварыцца, што работы гэтыя добрыя і сведчаць аб росце юных мастакоў. Але справа ў тым, што пера-

важна большасць гэтых работ створана ў мастацкім гуртку Палаца піонеру. Інакш кажучы, яны адлюстроўваюць дзейнасць аднаго гуртка, а не мноства школ сталіцы. Астатнія гурткі горада прадставлены значна слабей.

Кідаюцца ў вочы і яшчэ некаторыя недахопы выстаўкі. На ёй зусім не прадставлены работы сельскіх школьнікаў.

Вельмі добра, што ў сваіх малюнках школьнікі шырока адлюстроўваюць сацыялістычнае будучыню, падаць Вялікай айчынай вайны, даюць рад добрых пейзажаў і нацюрморту. Жыццё краіны — для іх крыніца вялікіх і разнастайных тем. Але чаму няма малюнкаў з шпекерскага і школьнага жыцця, з жыцця камсамола, калгаснай вёскі?

Трэба прызнаць, што амежаванасць выстаўкі выдае і ў раздзеле дапаможнай творчасці. Зусім мала вышывак, работ на дрэва, ашыкаў і г. д. Слабей, чым у мінулым годзе, прадставлена творчасць выхаванцаў дзіцячых дамоў, якая на гэты раз паказана ў асобных вышадковых экспанатах. Нават Нядашкаўскі дзіцячы дом, вядомы сваімі работамі з дрэва, прыслаў толькі адзін экспанат.

Міністэрства асветы БССР спынілася на поўдарозе: творчасць нашых дзяцей значна багацей, чым гэта мы бачым на выстаўцы. Нельга будаваць не на малюнках 5—10 школьнікаў, забываючы на тое, што ў гарадах і калгасах жывуць тысячы таленавітых дзяцей.

Разумная і добрая ідэя павінна мець і добрае вырашэнне. Міністэрства асветы зольна было падрыхтаваць больш змястоўную і шырокую выстаўку, калі-б справе аэстэтычнага выхавання падрастаючага пакалення яно надавала больш увагі.

С. ВЯРШЫНІН.

Ліст у рэдакцыю

Аб архітэктурным ансамблі Універсітэцкага гарадка

Непазнавальным становіцца Мінск. Галоўная магістраль сталіцы — Савецкая вуліца ўпрыгожваецца вялікімі манументальнымі будынкамі і стройнымі шарнігамі шматэтажных ліп. Ужо зазяршаецца архітэктурнае афармленне Комсамольскай і Ленінскай вуліц. У шмат якіх месцах сталіцы архітэктурны ансамбль перайшоў з асімі ў натуру.

Але згодны Мінска чамусці абышлі сваёй увагай Універсітэцкі гарадок яе ў архітэктурным афармленні, так і ў ходзе аднаўленчых работ.

Будынак галоўнага корпусу з фасадам на Савецкую вуліцу адноўлены без усялякага ўважання аб архітэктурнай прыгажосці. Глухая сцяна трохнаварховай вышыні з адным акном выглядае вельмі недарачна.

Не лепшы выгляд мае гарадок з боку Прывацальнай плошчы, з Ленінградскай і Бабруйскай вуліц. Знадворны выгляд будынкаў з гэтага боку, бадай, не мае ніякіх змен пасля аднаўлення. Адноўлены ў мінулым годзе Вялікі корпус атрымаваў і пабелены толькі з фасада боку. Хімічны корпус таксама прыфарбаваны крыху з фасаду. Тылавыя і бакавыя часткі гэтых карпусоў засталіся без усялякага афармлення. Калі глядзець з боку вакзала, то агульны выгляд тэрыторыі гарадка яшчэ больш неахайны. Амаль над вокнамі вучэбных карпусоў стаяць шарэнгі ларкоў, там жа размешчаны розныя бытавыя майстэрні. Вельмі непрыемнае ўражанне пакідае і

драўляны парк, які застаўся мусіць з часоў будаўніцтва Універсітэцкага гарадка. Будаўнічыя арганізацыі, якія аднаўляюць гарадок, даўно мелі магчымасць пабудавать прыгожую жалезную агарожу, якая ні ў якім меры не перашкаджае ходу аднаўленчых работ на самой тэрыторыі.

Наогул цяжка зразумець маруднасць будаўнічых арганізацый, што выдунь аднаўленне гарадка. Няўжо нельга было за лета атынкаваць і пабеліць Вялікі корпус, які здахзены быў у эксплуатацыю яшчэ ў мінулым годзе? Няўжо можна мірыцца з тым, што знадворнае афармленне Хімічнага корпусу не зроблена і да гэтага часу?

Адрыў работ на знадворнаму афармленню ад работ унутры памяшкання немінуха вядзе да падарожжыя будаўніцтва. Чаму-ж заказчык так абыжава ставіцца да свайго надрадчыка, якім з'яўляецца Міністэрства жылля-грамадзянскага будаўніцтва?

Пакуль яшчэ не закончаны аднаўленчыя работы Універсітэцкага гарадка, неабходна перагледзець яго архітэктурнае афармленне. Ён павінен быць звязан агульнага архітэктурнага ансамбля ўсёй тэрыторыі, што прылягае да яго, павінен вылучацца сваёй прыгажосцю. Хочацца бачыць Універсітэцкі гарадок велічым і прыгожым.

Аднаўленне Універсітэцкага гарадка і яго архітэктурнае афармленне павінны стаць адной з важнейшых спраў будаўнічых арганізацый сталіцы.

Інжынер Е. РУТКОУСКІ,

эканомікі і зрабіў яе спажыводом амерыканскіх эрац-тавараў. Навошта ім інжынеру? Навошта тэхнікі? Ім патрэбны саудаўныя рабы.

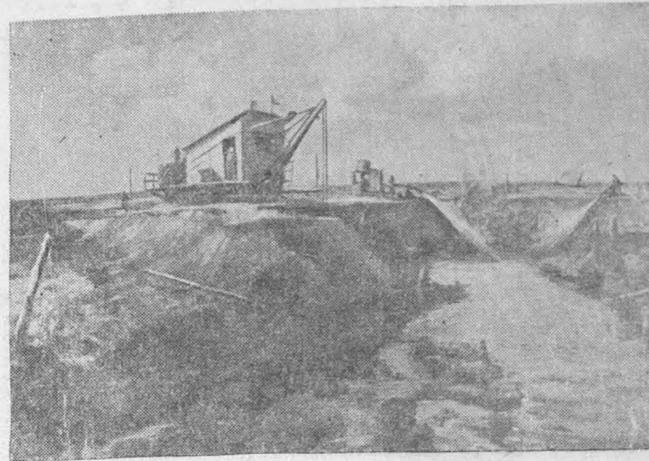
У такіх умовах усё больш падыме галаву царкоўная рэакцыя, якая выступае як верны саюзнік амерыканскага імперыялізма і прадлагаюча ўрада Францыі. Каталіцкая царква, выкарыстоўваючы слабасць савецкай школы, пашырае свае ўплыў у галіне народнай асветы. Яна імкнецца ўзяць пад свой кантроль нават і тэя школы, якія даўно існуюць, як савецкія. Бывалі вышадкі, калі царкоўнікі спрабавалі сілай асавадзіць памяшканнямі нацыяналізаваных школ.

Аднак, дзеянні царкоўных пемрашалаў выклікалі ў Францыі глыбокае абурэнне шырокай грамадскасці. Свабодалюбівы французскі народ разумее, што яго будучае ў значнай меры залежыць ад таго, якое выхаванне будзе дадзена яго дзесяці. І Францыя, верная свайму мінуламу, верная Рэспубліцы, не дапусціць, каб тысячы і тысячы дзяцей — будучых грамадзян Рэспублікі, былі асуджаны на невуцтва.

У краіне пашыраецца барацьба за развіццё школьнай справы. На чале прагрэсіўных сіл Рэспублікі стаіць саўзнятая камуністычная партыя — гераічны авангард свабодалюбівага народа Францыі і яго самавольна-рэвалюцыйнай часткі — рабочага класа.

Барацьба за развіццё народнай асветы з'яўляецца толькі часткай барацьбы за дзяржаўную незалежнасць, за поўнае аднаўленне суверэнітэта краіны, які кіруючыя рэакцыяныя колы Францыі прадалаі амерыканскім імперыялістам.

Л. БАГАМОЛІА.

Мастак М. Дучыц.

«На Асінторфе».

Чаму не дапамагаюць здольнаму каляктыўу?

Тры гады таму назад, у дні перадыбарчай кампаніі, у адным з агітпунктаў г. Віцебска ўпершыню выступіў з канцэртамі каляктыў мастацкай самадзейнасці работнікаў прамакаперанцы горада.

Каляктыў стаў хутка расці. Неўзабаве спецыяльным рашэннем Кіраўніцтва прамакаперанцы пры Савецкім Міністэрстве БССР каляктыў быў аформлены ў самадзейны ансамбль песні і танца прамакаперанцы г. Віцебска.

За прайшоўшы перыяд ансамбль даў звыш 200 канцэртаў, выступаючы з разнастайнай праграмай. Каляктыў заваяваў вялікую папулярнасць не толькі ў Віцебску, але і ва ўсёй вобласці. Удзельнікі мастацкай самадзейнасці работнікаў прамакаперанцы выступалі перад рабочымі «Асінторфа», у Аршанскіх чыгуначнікаў, у многіх калгасах вобласці, перад удзельнікамі абласных, гарадскіх партыйных і камсамольскіх каафірэнцый, сесій абласнога Савета і г. д. Ансамбль песні і танца некалькі разоў выступаў ва ўрадавых канцэртах у Мінску. І ўсёды ён сустракаў гарачы прыём і атрымліваў высокую ацэнку, аб чым сведчаць шматлікія ганаровыя граматы, якімі ўзнагароджаны ансамбль.

Колькасць удзельнікаў ансамбля павялічылася да 80 чалавек, значна ўзніўся ідэіна-мастацкі ўзровень рэпертуара, узрасла якасць выканання.

Канцэрты хора адкрываюцца «Кантатай аб Сталіне» (муз. Аляксандрава) у выкананні хора. З натхненнем выконваюцца песні беларускіх кампазітараў «Жыві, Беларусь», А. Багатырова, «Песня Беларускай партызанкі» І. Любана, «Калгасная вечарынка» С. Палонскага, беларуская народная песня «Чачотка» і інш. Асабліва цэнны прыём у гледача сустракаюць выступленні танцавальнай групы, якой кіруе тав. Пахомаў.

Не менш цікавы рэпертуар мастацкага чытання. На-майстэрскую чытае Валешіна Цітова ўрывак з кнігі В. Паліякова «Мы — савецкія людзі», Соня Соенер добра выконвае вершы «Я — рускі чалавек» В. Гусева і «Комуністы» А. Кулішова, Тамара Са-

лаўева — «Ты спіша мце, маскоўская зямля» Э. Агняцвет.

У ансамблі была падрыхтавана спецыяльная пушкінская праграма да 150-годдзя з дня нараджэння паэта. Некаторыя ўдзельнікі ансамблі заваявалі першыя месцы на гарадскім конкурсе выканаўцаў твораў Пушкіна.

Цілер каляктыў ансамблі працуе над развучваннем новых песень і танцаў. Нядаўна набыты інструменты для духовага аркестра і аркестра народных інструментаў.

Але ансамбль да гэтага часу не мае свайго месца для заняткаў. Уся падрыхтоўка да канцэртаў праводзіцца ў адной з школ горада. Больш таго, гэты каляктыў не атрымлівае амаль ніякай дапамогі ад абласнога аддзела па справах мастацтва, Дома народнай творчасці і асабліва ад гарадскога аддзела культуры і спорта, які ўзначальвае тав. Палічанскі. Адзасяны таварышы з гэтых аддзелаў пікавяцца ансамблем толькі ў дні агіядаў самадзейнасці. Удзельнікі самадзейнасці не памятаюць такога вышадку, каб з імі гутарыў начальнік Віцебскага аддзела мастацтва тав. Саламонік, або дырэктар Дома народнай творчасці тав. Тышэвіч, або той-жа Палічанскі. Даволі прывесці такі прыклад: калектыву ансамбля яшчэ ў мінулым годзе вядзі гарадскога агіяда мастацкай самадзейнасці прысуджана ганаровая грамата. Але тав. Палічанскі і сёння яшчэ не ўручыў каляктыўу гэтую грамоту.

Між іншым, ансамбль мае патрэбу ў значнай дапамозе. Да гэтага часу не пачаўся работа драматычнага каляктыўа, слаба пастаўлена падрыхтоўка сапных нумароў, неадаткова праводзіцца метадычная вучоба.

Ансамбль песні і танца прамакаперанцы г. Віцебска робіць вялікую і патрэбную справу. Гэты каляктыў мае права працаваць да сабе больш сур'ёзнай увагі і клопатаў з боку кіраўнікоў, якія абязвааны больш увагі аддаваць мастацкай самадзейнасці.

В. ТАРУБАРАУ.

г. Віцебск.

НОВЫЯ КНІГІ, ВЫПУШЧАНЫЯ ДЗЯРЖАЎНЫМ ВЫДАВЕЦТВАМ БЕЛАРУСІ

М. Танк. Наб воедалі. (На рускай мове). Стар. 126, тыраж 4.000 экз., цана 5 р. 50 к.

М. Бубенаў. Белая бяроза. Пераклад з рускай мовы. Стар. 335, тыраж 10.000 экз., цана 10 р. 50 к.

А. Нуляў. Комуністы. Вершы. Стар. 117, тыраж 6.000 экз., цана 5 р. 50 кап.

Т. Хадкевіч. Вясянка. Аповесць. Стар. 144, тыраж 10.000 экз., цана 5 руб.

А. Алешка. Раница. Стар. 87, тыраж 10.000 экз., цана 2 р. 70 к.

І. Сокалаў-Мінтаў. Апалядні палаянічага. (На рускай мове). Стар. 222, тыраж 10.000 экз., цана 7 руб.

Н. А. Нярасаў. Дзеці. (На рускай мове). Стар. 66, тыраж 10.000 экз., цана 2 р. 50 к.

В. Палоскі. Песня нашых сэрцаў. П'еса ў 3-х дзеях. Стар. 83, тыраж 5.000 экз., цана 2 руб. 10 кап.

Ц. Гарбуноў. Уз'яднанне беларускага народа ў адзін савецкі сацыялістычны дзяржава. Стар. 185, тыраж 5.000 экз., цана 5 р. 50 к.

Зборнік п'ес для гуртоў мастацкай самадзейнасці. (На рускай мове). Стар. 18, тыраж 10.000 экз., цана 5 р. 50 к.

І. Грамовіч. Першага верасня. Стар. 46, тыраж 5.000 экз., цана 2 руб.

Адзінаццаты нумар радыёсальманаха

27 лістапада літаратурна-драматычны аддзел Камітэта радыёэфірмацыі пры Савецкім Міністэрстве БССР перадаў 11 нумар радыёсальманаха «Беларусь літаратурная». Перад мікрафонам выступілі: лаўрэат Сталінскай праміі Пятрусь Броўка, які прачытаў урывак з новай паэмы «Добры друг», і пісьменнік Іван Мележ, які пра-

чытаў раздзел з першай кнігі рамана «Мінскі папарамак».

У радыёсальманаху перадавалася старонка першага твора. З чытаннем сваіх вершаў выступілі студэнты, члены літгуртка Мінскага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага В. Блажман, Д. Лапацін, Е. Лось, У. Ляпешкін і М. Лазарук.

Працягваецца прыём падпіскі на 1950 год НА ГАЗЕТУ „ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА“

ПАДПІСНАЯ ЦАНА:

на 1 месяц — 2 р. 20 к. на 6 месяцаў — 13 р. 20 к.
на 3 месяцы — 6 р. 60 к. на год — 26 р. 40 к.

Падпіска прымаецца ва ўсіх гарадскіх і раённых аддзяленнях „Саюздруку“, ва ўсіх паштовых аддзяленнях, праз лістасноў і ўпаўнаважаных друку на прадпрыемствах, ва ўстановах, арганізацыях і калгасах.

Галоўны рэдактар **М. ГОРЦАУ.**

Рэдакцыя: **М. БЛІСЦІНАУ, В. ВІТНА** — нам. галоўнага рэдактара, **М. КАЦАР, П. ПАДКАВЬІРАУ, П. ПАНЧАНКА, М. ПАСЛЯДОВІЧ, Я. РАМАНОВІЧ, Н. САННІКАУ.**

Прэм'ера балета „Канёк-Гарбунок“

У Беларускай дзяржаўнай оперы і балета 27 лістапада адбылася прэм'ера балета „Канёк-Гарбунок“. У галоўных ролях выступілі: заслужаны артыст БССР С. Дрэчын (Іванушка), заслужаны артыстка БССР Т. Параваява (цар-дзявіца), артыст А. Іваноў (цар), артыст С. Грахоўскі (Канёк-Гарбу-

нок), артыстка І. Младзінская (жамчужына), артыстка А. Розенблат (жар-птушка) і іншыя.

Пастаноўка спектакля ажыццэўлена балетмайстрам Б. Муцерам; дырэктар — А. Жоленц, дырэктарка народнага мастака БССР С. Нікалаева.

Спектакль прайшоў з вялікім поспехам і быў цёпла прыняты гледачом.

Карціна мастака М. Гусева — «Яна Купала ў Печышчах у 1942 годзе».

Маршалізацыя школы ў Францыі

Прыняцце «плана Маршала» стала для Францыі не толькі прычынай эканамічнага і фінансаванага заняволення, але і магчымасцю ўсталявання амерыканскага ўсёй унутранай палітыкі краіны. Цянь «плана Маршала» лёг і на французскую школу. Гэта і зразумела. Аўтары «плана Маршала» і яго прыхільнікі ў Заходняй Еўропе, стаўшы на шлях арганізацыйных ваенных блокаў і падрыхтоўкі новай сусветнай вайны, беспасрэчна, не зацкаўляючы ў развіццё народнай асветы. Яны ведаюць, што адкацыя з'яўляецца іх ворагам. Яны зацкаўляючы ў падрыхтоўку невуцтва, у насаджэнні пемрашавства, у звыжэнні сеткі школ. Ім патрэбны паслухмяныя салдаты, а не свядомыя грамадзяне.

У Францыі растуць ваенныя «гарады» рэспубліканскай бясіекі, асінуюцца ўсё новыя і новыя сродкі на армію і на вытворчасць узбраенняў. Ваенны бюджэт ужо даўно перавысіў 500 мільярдў франкаў, асіганванні-ж на асвету ўсё скарачаюцца і скарачаюцца. Не так даўно Нацыянальны сход Францыі абмеркаваў прапанову Урада аб скарачэнні на 425 мільярдў франкаў і без таго ўжо вельмі малага бюджэта Міністэрства асветы. Фактычна гэта азначае далейшае скарачэнне ліку вучняў, адмову ад рамонта школьных памяшканняў і ад пазбяжжя новага абсталявання, ніўхіліўш, пагоршэнне агульнага становішча школы ў Францыі.

Каб мець негаторое ўз'ядненне аб стане французскай школы, дастаткова прачытаць два-тры артыкулы з французскіх газет, прысвечаных гэтаму пытанню.

Вось, што піша газета «Лібэрасьён» ад 5-га красавіка 1949 года:

«Францыі нехапае школ. Прайшло ўжо многа месяцаў з таго часу, як быў упершыню кінуты гэты трывожны кліч. У краіне Жана Маса, Жюль Форсы, Фердінанда Бюісона і Жана Жюльса ёсць яшчэ многа школ, памяшканні якіх прадставляюць нешта сярэдняе паміж канюшай і свінарнікам. Гэтыя змрочныя, брудныя, пазбавленыя наветра памяшканні з аблезлымі сенамі і непрыгоднай мэбляй даўно пара закрыць, зыходзячы толькі з клопату аб здароўі дзяцей. У такіх школах, нягледзячы на ўсё самааданасць іх кіраўнікоў, дзеці не змогуць пазнаць радасць жыцця, не змогуць прыняць любоўю да навукі».